



Bělozubka bělobřichá. Foto: Jan Matějů.

Bělozubka bělobřichá (*Crocidura leucodon*) — zajímavý hmyzožravec Karlovarského kraje

Jan Matějů, AOPK Karlovy Vary

V posledních letech přibývají nálezy bělozubky bělobřiché v Karlovarském kraji. Je to jedno z mála míst v naší republice, kde je tento málo známý hmyzožravec pravidelně nalézán a pozorován.

Bělozubka bělobřichá je drobný hmyzožravec z čeledi rejskovitých (Soricidae). V dospělosti dorůstá délky přibližně 11 cm, z čehož 3 cm tvoří ocas. Hmotnost se pohybuje mezi 7 až 15 g. Od rejsků (*Sorex*) a rejsců (*Neomys*) ji snadno rozlišíme podle ocasu, na kterém vyrůstají kromě krátkých a přiléhajících chlupů i dlouhé a odstávající a ocas tak připomíná řídký oboustranný hřebínek. Další charakteristickým znakem jsou bílé korunky zubů,

podle nichž má i své české rodové jméno – bělozubka. Od příbuzné bělozubky šedé (*C. suaveolens*) se bělozubka bělobřichá odlišuje velikostí a především nápadně kontrastním zbarvením. Svrchní šedohnědá strana těla je na bocích ostrou linií oddělena od čistě bílého břicha. U bělozubky šedé, která je také poněkud menší než bělozubka bělobřichá, takto výrazný kontrast nenajdeme (Anděra & Horáček 2005).

Bělozubka bělobřichá se živí převážně živočišnou potravou. Převažují dospělci a larvy hmyzu, pavouci, měkkýši a kroužkovci. Nepohrdne ani zdechlinou. Jídelníček si doplňuje měkkými plody a semeny rostlin. V době

rozmnožování žijí běložubky obvykle v párech.

Rozmnožují se jednou až dvakrát ročně a v jednom vrhu nejčastěji najdeme 3 až 5 mláďat. Mláďata se rodí holá a slepá, vidět začínají až dva týdny po narození. V tomto období již začínají opouštět hnízdo na krátké výlety, případně se spolu s matkou přesouvají v typické „karavaně“ i na větší vzdálenosti. První mládě se zachytí zoubky za kořen ocasu samice a stejným způsobem se za něj připojí další. Pevně spojená „karavana“ zaručí, že se při přesunu nikdo nezaběhne (Anděra & Horáček 2005).

Původně se o běložubce bělobřiché soudilo, že obývá především sušší biotopy stepního charakteru: meze, křovinaté stráně, suché zídky, vinice a podobně. Pozdější nálezy zjistily její výskyt i podél vodních toků a u příkopů, rybníků a mokřadů (Anděra 2000). Tím však výčet biotopů osidlovaných běložubkou bělobřichou nekončí. Anděra (2000) sice uvádí, že její sklon k synantropnímu životu je u tohoto druhu menší než u běložubky šedé, přesto jsem ji často pozoroval uvnitř hospodářských stavení, kůlen i skleníků (Matěju 2003). Několikrát jsem ji ve větším počtu také našel poblíž lidských sídel v hromadách zahradního odpadu, pod kupami sena a slámy. Tato místa běložubka pravděpodobně vyhledává jako vhodné úkryty na zimu, a zároveň i jako bohaté zdroje potravy.

V České republice se běložubka bělobřichá vyskytuje na jižní Moravě a jižním okraji Českomoravské vrchoviny (Jevišovská pahorkatina), dále v Českobudějovické pánvi, na Strakonicku a Plzeňsku. Několikrát byla nalezena i v okolí Děčína a Českém středohoří.

V Karlovarském kraji je výskyt běložubky bělobřiché poprvé udáván již v první polovině 19. století z Loketského panství (Glückselig 1842). O více než sto let později byla nalezena v Mariánských Lázních (Anděra 2000). V Chebské pánvi byl tento druh zjišťován v 70. až 90. letech opakovaně na více lokalitách ať už přímými nálezy a odchytom jedinců nebo ve vývrzcích sov (Hůrka 1988, Vohralík & Lazarová 1998). Ani přes rozsáhlé faunistické průzkumy (Brdička 1980, Hůrka 1988, Bušek et. al 1990, Vohralík & Lazarová 1998) nebyla v této době běložubka bělobřichá nalezena ve Slavkovském lese a Doupovských horách. Výjimkou je pouze nález mrtvého jedince

na východním svahu vrchu Kolina v Doupovské pahorkatině (okr. Chomutov; Bušek et. al 1990).

V roce 2001 jsem poprvé pozoroval jeden exemplář běložubky bělobřiché v obci Sedlečko a v roce 2003 pak získal i několik dokladových exemplářů z této lokality a také lokality Andělská Hora. Postupně, byť pouze na základě náhodných nálezů, byl druh zjištěn i ve vojenském újezdu Hradiště (Jánský vrch a Dubový vrch), u Stráže nad Ohří, Nové Kyselky, Olšových Vrat a Vřesové. Jeden jedinec byl v roce 2007 nalezen na bývalém vojenském cvičišti u obce Drmoul. V letošním roce pak byla v blízké obci Tři Sekery dokonce získána celá série dokladových exemplářů.

Zdá se, že v Karlovarském kraji není běložubka bělobřichá druhem vzácným, spíše přehlíženým a pokud jí věnujeme pozornost, je možné ji nalézt celkem často. Druhým z možných vysvětlení hojných recentních nálezů je i teorie o tom, že v současné době dochází k rozšiřování areálu jejího výskytu (Anděra 2000).

Pokud byste se tedy na svých zahradách nebo při toulkách přírodou Karlovarského kraje s tímto krásným hmyzožravcem setkali, rozhodně si to nenechte pro sebe. Vaše informace o výskytu běložubky bělobřiché pomohou složit celkový obraz rozšíření tohoto druhu v našem regionu a také přispějí k lepšímu poznání jeho ekologických nároků.

Za nepublikované informace o výskytu běložubky bělobřiché děkuji Magdalence Melicharové, Oldřichu Buškovi a také Liboru Dvořákovi a jeho kočce.

Literatura:

- Anděra M., 2000: Atlas rozšíření savců v České republice. Předběžná verze III: Hmyzožravci (Insectivora). – Národní muzeum Praha, 108 pp.
- Anděra M. & Horáček I., 2005: Poznáváme naše savce. – Sobotáles, Praha, 328 pp.
- Brdička I., 1980: Savci Slavkovského lesa. – Acta Univ. Carol. – Biol., 1977–1978: 199–235.
- Bušek O., Tejrovský V. & Zavadil V., 1980: Obratlovci Doupovských hor (Aves, Mammalia). – Sbor. Západočes. Muz. Plzeň, Přír., 76: 1–52.
- Glückselig A.M., 1842: Der Elbogner Kreis des Königreichs Böhmen.
- Hůrka L., 1988: Die Säugetierfauna des westlichen Teils der Tschechischen Sozialistischen Republik. I. Insektenfresser (Insectivora). – Folia Mus. Res. Natur. Bohem. Occid., Plzeň, Zool., 28: 1–74.
- Matěju J., 2003: Nový nález běložubky bělobřiché (*Crocida leucodon*) na Karlovarsku. – Lynx, n.s., 34: 221–222.
- Vohralík V. & Lazarová J., 1998: Drobní savci (Insectivora, Rodentia) Horního Poohří v potravě sovy páněné (Tyto alba). – Lynx, n.s., 29: 43–56.